

- סוג הבחינה : א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים.
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה : חורף תשס"ט, 2009
מספר השאלון : 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח : תכנית הלימודים (לשאלון 05)

(בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון – שירה (שירת ימי-הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק שני – סיפור קצר
פרק שלישי – דרמה
פרק רביעי – רומאן ונובלה
פרק חמישי – סיפור שלא נלמד
משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים מצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים בתשובות שונות באמצעות אותה יצירה.
(3) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה)
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, והשני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד,
לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-18), ענה על שתנ שאלות,
כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ישנה בְּחִיק יְלָדוֹת / יהודה הלוי

ישנה בְּחִיק יְלָדוֹת, לְמַתִּי תִשְׁכְּבִי! / דְּעִי כִּי נְעוּרִים כְּנַעַרְתְּ נִנְעָרוּ!

הֲלָעַד יָמֵי הַשְּׁחָרוֹת. קוּמִי צְאִי, / רְאִי מִלְּאֲכִי שִׁיבָה בְּמוֹסָר שְׁחָרוֹ,

וְהַתְּנַעֲרִי מִן הַזְּמַן, בְּצַפְרִים / אֲשֶׁר מְרַסִּיסִי לַיְלָה יִתְנַעֲרוּ.

דַּאי כְּדָרוֹר לְמַצָּא דְרוֹר מִמְעַלְךָ / וּמִתּוֹלְדוֹת יָמִים כְּיָמִים יִסְעָרוּ.

הִי אַחֲרֵי מִלְּכָךְ מְרַדְפָּת, בְּסוֹד / נִשְׁמוֹת אֲשֶׁר אֶל טוֹב ה' נִהְרוּ.

הבא מהשיר שלושה ציורי לשון (דימויים / מטפורות), והסבר אותם ואת תרומתם
לבניית משמעות השיר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְחִידָה שְׁחָרִי / רבי שמואל הנגיד

יְחִידָה, שְׁחָרִי הָאֵל וְסָפִיו, / וְכַקְטָרֶת תְּנִי שִׁירְךָ בְּאֶפְיוּ!

הֲלֹא אִם תְּרַדְפִּי הַבְּלִי זְמַנְךָ, / וְתִאֲמְרֵי כִּי אָמַת הֵם כָּל כְּשָׁפִיו,

וְתִזְלִי אַחֲרָיו לֵילְךָ וַיּוֹמַךְ / וְתַעֲרַב לְךָ תְּנוּמָה מִנְשָׁפִיו –

דְּעִי כִּי אֵין בְּיַדְיִךָ מְאוּמָה, / אֲבָל עֵץ יִיבְשׁוּ מְחָר עֲנָפָיו.

הִי לִפְנֵי אֶל־הֵיךְ וּמִלְּכָךְ / אֲשֶׁר בָּאת לְחִסּוֹת תַּחַת כְּנָפָיו:

שְׁמוּ יִגְדֵל וַיִּתְקַדַּשׁ בְּכִי כָל / אֲשֶׁר נִשְׁמַת אֱלֹהִים חַי בְּאֶפְיוּ!

פְּרֹשׂ את שלושת הבתים: השני, השלישי והרביעי בשיר, והסבר את תרומתם
לבניית משמעותו.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יעירוני בשמך רעיוני / יהודה הלוי

יעירוני בשמך רעיוני / וישימו חסדיך לפני –
הבנינוני דבר נפש יצרתה / קשורה בי – והיא נפלאה בעיני!
ולבי ראך ניאמן בך / פאלו מעמד הנה בסיני.
דרשתך בחזיוני – ועבר / כבודך בי נרד בעיני.
הקיימוני שעפי מיצועי / לברך שם כבודך, ה'.

בשיר זה חל בדובר תהליך של התעוררות רוחנית.
תאר תהליך זה, והסבר את התרומה של אזכור מעמד הר סיני להבנת התהליך.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תרזה יפה / חיים נחמן ביאליק

תרזה יפה ועבדה
על היאר עומדת מטה;
כל-היום במים צופה,
חושבה: מה-יהא בסופה?

גדלה, פרחה, ריחה זלף,
אביב בא ואביב חלף;
פבר מגיעים ימים קרים –
ואנה באו הצפרים?

ובתוך חדרה מול המראה
עומדה כל-היום הנצרה,
כל-היום בדמותה צופה,
חושבה: מה-יהא בסופה?

גדלה, פרחה, ריחה זלף,
אביב בא ואביב חלף;
אנחות ליל וימי שמורים –
והיכן המה הבחורים!

הסבר את ההקבלה הנבנית בשיר זה.

האם לדעתך הקבלה זו מבליטה את הדמיון בין התרזה לנערה או את השנוי ביניהן? נמק!
את דבריך.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמו ביאליק

הכניסיני תחת כנפך,

נהיי לי אם נאחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

ובעת רחמים, בין-השמשות,

שחי ואגל לך סוד יסורי;

אומרים, יש בעולם נעורים-

היכן נעורי?

ועוד כז אחד לך אתנדה:

נפשי נשרפה בלהבה;

אומרים, אהבה יש בעולם -

מה-זאת אהבה?

הכוכבים רמו אותי,

היה חלום - אך גם הוא עבר;

עתה אין לי כלום בעולם -

אין לי דבר.

הכניסיני תחת כנפך,

נהיי לי אם נאחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

בשיר זה הבית הראשון והבית האחרון זהים, אולם יש הטוענים כי בעקבות

שלושת הבתים האמצעיים הבית האחרון מקבל משמעות חדשה.

האם אתה מסכים עם פרשנות זו? נמק את דבריך.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

לְנִתִיבְךָ הַנְּעֵלָם / חיים נחמן ביאליק

לְנִתִיבְךָ הַנְּעֵלָם פְּסוּפָה זְנִקָה
וּתְפָרְצִי פִתְאֹם בֵּית-כְּלֵאֲךָ,
וּמִסְבִּיבוֹת אֶהְלִי לְנִצְחַח מְחַקָּה
אֶת-עֵקֶבוֹת פְּעֻמֶיךָ וְצִלְךָ;
בְּמִנוּסֵת בְּהֵלָה לְדֶרֶךְ יִצְאָת,
וּבְצִאתֶךָ – עִם צְרוּרֶךָ לְמַרְחָק נְשֹׂאת
אֶת-מִצְהָלוֹת צְחוּקֶךָ – אֶת-פְּעֻמוֹן זְהִבְךָ,
אֶת-לְהָבוֹת גִּילְךָ וּמְדוּרוֹת לְבָבְךָ;
אֲךָ אַחַת נְשִׂית: בְּרֶכֶת שְׁלוֹמִי וּשְׁלוֹמְךָ,
וּבְחֻפְזֶךָ וּתְשִׁי
בְּזוּיֵת קִטּוֹנְךָ גַם נֶעַל שֶׁל מְשִׁי,
וְעַל אֲדָן הַחֲלוֹן – אֲגַדֵּת חֲבֻצְלוֹתִי
וְצִרוֹר חֲלָמוֹתִי
וְאוֹתִי – – –

בְּאֶשֶׁר אֶתְּשֶׂם – הִי בְרוּכָה מִמְקוֹמֶךָ!
עִמְךָ אֲנִכִי בְּסַעְרָה, אַחֹתִי!
וְאִם אֶתְּ עֲזוּזֵי סַעַר וְאֲנִי כְּבֵד חֲלָמוֹת –
עַד רֹאשׁ גְּבַעוֹת עוֹלָם נְעַד יִרְכְּתִי תְהִימוֹת
יִרְדְּפֶךָ יְגוֹן כָּל-לֵילוֹתִי וַיְמִי;
וּנְשׂוֹא אֶבְרוֹתֶיךָ – וְאֶתְּ גַם לֹא תִרְאִי –
אֲנִכִי, עֲנֵן זַעַף קוֹדֵר, עֲרִירִי,
אֶל אֶשֶׁר תְּשׁוּטִי אֶשְׁרֶךָ פְּעָמִי,
וּבְפָרְשֵׁי מְרוֹמִי, וּבְאֶשֶׁר אֲבֹאָה,
צֶל מְגוֹר וְשֹׂאָה –
אֶפְלַח לְב-עוֹלָם בְּבִרְקֵי וַיְרַעְמִי
וְאֶחֱיֶהוּ בְּגִשְׁמִי
וּבְשִׁירִי.

תאר את רגשותיו של האוהב כלפי אהובתו שנטשה אותו, כפי שהם באים לידי ביטוי בשיר כולו (בתשובתך התייחס גם לסיום השיר)

שירת המאה ה-20

שירי אורי צבי גרינברג

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁיר אָמִי וְהַנְּחָל / אורי צבי גרינברג

ואולי אֵל הַנְּחָל הַהוּא מִימֵי הַנְּעֻרוֹת
הַשׁוֹטֵף פִּי סִדְנֹו שֶׁל הַעֵץ הַכְּרוֹת
הַמְּלַחֵךְ אֶת גְּדֵרוֹת הַזְּרָדִים הַחוּמִים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תְּבוּא הַנְּעֻרָה
אֲדַמַּת הַשְּׁעָר, הִיא אָמִי.. דְּמִדּוּמִים.
וְתִפְשֵׁט בְּגִדֶיהָ וּבְכַתְנֹת מְשִׁיָּה
תֵּרַד שָׁם בַּנְּחָל, אֲרָאָנָה שׁוֹחָה:
אֶלֶהִית הִיא בְּמִים נְאוּה בְּכַהָה!
דּוּמְיָה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מִסָּבִיב.
וְאֲנִי עוֹד אֵינְנִי בִּיקוּם וְאָבִי
עוֹדוֹ עֵלָם בְּנוֹף בֵּית אָמוֹ וְאָבִיו.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנְּחָל.. אָמִי:
הַנְּעֻרָה הַכְּרָה אֲדַמַּת הַשְּׁעָר
בְּלִבְנַת הַבְּתוּלִים בְּכַתְנֹת מְשִׁיָּה
וְאִין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמְּבַגֵּר
הַעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אָמוֹ בְּעוֹלָם
וְנַעֲרָה הִיא בְּטֶרֶם-עַת-אֵם, בְּאֲשִׁיָּה
נוֹגֶה רְאֵשָׁה בְּעֶרְבַּ יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הַזְּרָדִים הַחוּמִים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוֹסְפָה עַל מִתְקָם מִתִּיקוֹת דְּמִדּוּמִים..

הִה הַכְּסִיף זֶה הַרְאֵשׁ וְהַשְּׁלֵג זֶה הַרְאֵשׁ
עַדִּי שְׁנִכְפַּשׁ בְּדָמוֹ בְּעַפְרָר
שְׁנִשְׁפַּךְ בִּידֵי גוֹי גְּרָמְנִי בְּאֶכְזָר.
וְהִבֵּן לֹא שְׁלָם וְאֶת הַבוֹר לֹא חָפַר.

הסבר כיצד מבנה השיר מגביר את הזעזוע מגורל האם. בסס את דבריך על דוגמאות מהשיר.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁיר נֶס הַשִּׁיר / אורי צבי גרינברג

כָּל שִׁיר אֲמִיתִי – הוּא נֶס :

הוּא פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשֶׁלֶת הַוִּילוֹן :

מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאֲבוּד :

מְאֲבֵי הַנַּחַל וּמְנַפֵּשׁ הַבְּאֵר וְהַקִּילוֹן :

לְשֵׁם עֲפוֹת צְפָרִים בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת :

בְּנֶף לְמִטָּה וְכֶנֶף לְרוֹם – _

הַיִּלְדוּת הִיא מֵעֶבֶר מְזָה שֶׁל הַתְּהוֹם :

הַשָּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלֵב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים

בְּשֶׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעַלָּה מִן חֲלוֹם.

אֲנִי מִמְשֵׁשׁ אֶת הַעֲנַפִּים וְגִזְעֵי הַעֲצִים הַחֲמִים

אֶת הַרְגָּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה

וְאֶת גּוּפָן,

וְאַחֲרֵי צְפוּר מְדַדָּה-שָׁם גַּם אֲנִי מְדַדָּה.

הָאֵם אֵינְנָה, לֹא אֲדַע מְקוֹם עֲפָרָה

אֲדַ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָה וְתַמַּת הַנַּעֲרָה.

וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב

שֶׁנִּסַּע לְסַחֵר מְגָדִים

צְמוּקִים וְשֶׁקֶדִים וְוַרְדִים

הוֹמָה בֵּלֵב כְּכַנְרֵת-נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.

אֲנִי אוֹהֵב הַמְּאֻכָּלִים וְהַבְּשָׂמִים שֶׁהוּא אֹהֵב

וְכוֹאֵב כְּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כְּאֵב.

כָּל שִׁיר אֲמִיתִי – הוּא נֶס: ”

הַסֵּבֵר, עַל פִּי שִׁיר זֶה, צֵהוּ כוּחוֹ שֶׁל ”שִׁיר אֲמִיתִי”. הַדְּגַם אֶת דְּבַרְיֶךָ.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו

מחזה שבת קודש בשמים / אורי צבי גרינברג

אמי, קר פה לבגד, אף-על-פי שהשמש עלי!
קר לי בלעדך בעולם. בלעדי אבא גוף-כלו-נגה נגון.
בלעדי אחותי בת זקוניכם, אילת השחר שלי בפינה
בעודני בבית נער טנה תכלת וזהב... ושוקק רגלים,
ואילת הסהר שלי מרחוק בין עננים.

קר לי בעולם. חשך נגר בי דמי.

על סף בית מדרש בשמים, כמתכנת זה-שנשרף בעירנו,
יושבת עירמה מלכלכת בדמיה בתך אחותי,
ואת אמנו בשמלת-השבת עומדת עליה בהלך

פדי לכסותה בצלך – –

והשמים שתוקים.. ולכן שומעים קול לחשם של הפוכבים

כגחלי אש מדובבים ארמית

בתולתא קדישתא שבת מלכתא – –

הנה יהודים באים.. שבת קדש בשמים – –

חליל בשמים פותח בקול: הנך יפה רעיתי – –

בתך מטה ראש במצדך, כצפור.

והנה היא קמה,

יוצאת ברקוד

לקראת כל היהודים

מלכלכת בדמיה; שהם הפסות לעורה..

– הנה אחי בא, הלל!

איפה היית, אחי?

למה לא באת להציל, אחי?

הן אהבתני, אחי!

רוקדת, שואלת אחותי.

(שים לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

הַיְהוּדִים עוֹמְדִים וּבּוֹכִים.
וְגַם אֲנִי עוֹמֵד בְּךָ וּבוֹכָה.
אָבֵל אֵין אֶתְּ רוֹאָה אֶת בְּנֶךָ בְּבִכּוֹ, אִמִּי!
כֹּה קָר לִי, כֹּה אָבוּי לִי!
אֵיךְ הַגּוֹף יְכִילֵנִי עִם זֶה מְגוֹרִי,
עִם זֶה בְּכִיִּי?

– יְכִילֶךָ זֶה הַגּוֹף, כְּהֶכֶל הָעוֹלָם
בְּמִלּוּאָה כָּל תּוֹגַת אַחֲרִיתֵנוּ, בְּנִי!
וְכֶהֱכֵל אֲדַמָּה אֱלֹהִית כָּל דְּמֵנוּ בְּשָׂרֵנוּ, בְּנִי!
עַל בְּכִי-זֶה חַיָּה כְּעַל בְּרִזָּל מְהֵרָה.
צָרְפָהּ בְּשִׁיר. זַעֵם זֶה יִלְהֵט עַד.
כִּרְהָ אֶפִּיק לִירְדֹן-זֶה-הַבְּכִי לְצִמִּיתוֹת:
הַשְּׁנִי לִירְדֹן שְׂכַחוּ מֵלֵא –

עֲנֵתָה לִי אִמִּי וּפְנִיָה אֵינָם:
כִּי מְכּוֹכֵב כְּחוֹק פִּיָּה דָבָר – –

וְאָמַרְתִּי: אֲמֵן.. יִרְדֵּן אֶל יִרְדֵּן.

בשיר זה יש מעבר מתחושות של ייאוש ובדידות לתחושה של ייעוד.
הסבר והדגם כיצד מעבר זה מתרחש בשיר.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

קְדוּשֵׁי דוּמְיָה / אורי צבי גרינברג

בְּלִילוֹת הַלְבָנָה אוֹמְרֵת אֲמִי הַקְדוּשָׁה
לְאָבִי הַקְדוּשׁ:
כְּשֶׁנּוֹלַד לִי הֵבֵן אֶקְלָעָה הַלְבָנָה בְּחֵלוֹן,
מִיָּד הוּא פָקַח אֶת עֵינָיו וְהֵבִיט בָּהּ; מֵאֲז
רוֹנֵן זֶה זִינָה בְּדַמּוֹ עַד הַיּוֹם
וּלְבָנָה מְהַלְקֵת מֵאֲז בֵּין שִׁירָיו – –
הִרְבָּה כֶּסֶף-אֶלְדָּמִי הָיָה בְּאָבִי,
אֲבָל רָכַב הַנְּדוּד לֹא עָמַד לְעַת כֶּסֶף
סָמוּךְ לְבֵיתוֹ..
לָכֵן הוּא יָדַע דוּמְיָה וְנִגּוּן,
וְאָהֵב-בְּעֵינָיו פְּנֵי צַפְרִים.
' – בְּרִצּוֹתָן לְעוֹף, הֵן עֲפוֹת לָהֶן.. כָּד.'

אֵךְ אֲמִי.. רִתְּמַת רָכַב נְדוּד לְכֶסֶף:
לְפִי דָּפַק הַלֵּב יָדַע כֹּל יִשָּׁה גַם לֵלֵךְ
בְּרִגְלִים מִמֶּשׁ עַל הַיָּם:
לְפִי מִשְׁעוֹל-הַלְבָנָה-עַל-גְּלִים
אֵלֵי, אֵל הֵבֵן, בְּצִיּוֹן – –
אֵךְ לֹא מְצֹאֲתֵנִי יוֹשֵׁב עַל הַחוֹף מְחַפֶּה-לָּהּ
וְחִזְרָה עִם מִשְׁעוֹל-הַלְבָנָה-עַל-גְּלִים:
עֵיפַת נְדוּד, חֲמַת רֹאשׁ, מִפֶּת יָם.
עֲכָשׁוּ – גַם אֲמִי כְּאָבִי: קְדוּשֵׁי דוּמְיָה.
יֵשׁ מִשְׁעוֹל-לְבָנָה עַל גְּלִים נוֹצְצִים;
וְיֵשׁ הֵבֵן הַיָּחִיד
הַשָּׂרִיד
בְּעוֹלָם – –

הסבר כיצד מבטאת הלבנה את הזיקה של המשורר לשירתו ולאמו.
בסס את דבריך על דוגמאות מהשיר.

שירי זלדה

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁנֵי יְסוּדוֹת / זלדה

הִלְהָבָה אוֹמְרַת לְבְרוּשׁ
כְּאִשֶּׁר אָנִי רוֹאָה
כְּמָה אֶתָּה שְׁאֲנָן
כְּמָה עוֹטָה גָּאוֹן
מִשְׁהוּ בְּתוֹכִי מִשְׁתּוֹלֵל.
אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְעִבּוֹר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרְאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמֵן שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמֵן שֶׁל רוֹחַנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמֵן שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמֵן שֶׁל חֲרוֹת
בְּגִאָּנָה עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יְכוּלְתִי הֵייתִי שׁוֹרְפֶת
אֶת הַמְּמָסָד
שֶׁשְׂמוֹ תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה
וְאֶת הַתְּלוּת הָאֲרוּכָה שֶׁלְךָ
בְּאֲדָמָה, בְּאוֹיֵר, בְּשֶׁמֶשׁ, בְּמָטָר וּבִטֵּל.
הַבְּרוּשׁ שׁוֹתֵק.
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוֹף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוֹת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹחַנִיּוֹת
אֵךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבִּין
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֶמֶן.

הסבר את הדמיון ואת השוני בין "שני היסודות" בשיר.
בתשובתך התייחס גם לשתי דרכי עיצוב המסייעות לבניית השוואה זו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זלדה

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ פֹּה

וּמִבְּטֶן הַחוּם מִגֵּן עָלִי

וּמִחֲשׁוֹבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת

פְּתַע

כְּנֶף אֶל כְּנֶף.

בְּאֶשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים

הָיוּ הַקִּירוֹת כְּגִי-בֵּית קְשִׁישִׁים

שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשִׂיֹת עֲתִיקוֹת

בְּעָרֵב

בְּאֶשֶׁר שָׁתִּינוּ תַּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מִחֶסֶה

הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם

וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד נְמֻלֵּט

יְסוּד זָר

חוֹמֵר לֹא עוֹנֶה כְּמֹנֵת.

הסבר כיצד ציורי הלשון בשיר משקפים את הקשר בין הדוברת לנמען.

+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כָּל שׁוֹשְׁנָה / זלדה

כָּל שׁוֹשְׁנָה הִיא אֵי
שֶׁל הַשְּׁלוֹם הַמְּבֻטָּח,
הַשְּׁלוֹם הַנִּצְחִי.

בְּכָל שׁוֹשְׁנָה מִתְגוֹרְרֶת
צְפוֹר סְפִירִית
שְׂשֻׁמָּה "וּכְתוּוֹ".

וְנִדְמָה
כִּה קָרוֹב
אוֹר הַשׁוֹשְׁנָה,
כִּה קָרוֹב
נִיחוּתָהּ,
כִּה קָרוֹב
שְׂקֵט הָעֵלִים,
כִּה קָרוֹב אוֹתוֹ אֵי –
קַח סִיכָה
וְחַצְּצָה אֶת יָם הָאֵשׁ.

פְּרֹשׂ את הקביעות בכל אחד משני הבתים הראשונים בשיר.
כיצד מתקשר הבית השלישי לקביעות אלה? בתשובתך התייחס גם לאמצעים הרטוריים
בשיר.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור אחוזת קסם / זלדה

כְּאִשֶּׁר הַגּוֹף הִכְךָ

מֵט לְנֶפֶל

וְהוּא מְגַלֶּה חֲרָדְתוֹ מִפְּנֵי הַקֶּץ

לְנִשְׁמָה.

מִצְמִיחַ עֵץ הַשְּׂגָרָה הַנְּמוּךְ

שְׂאֵבֶק אֶכְלוּ

עָלִים יִרְקִים פְּתָאִים.

כִּי מְרִיחַ הָאֵין יִפְרִיחַ

הַדּוֹר נֶאֱהָ

וּבְצִמְתוֹ צִפּוֹר

אֲחוֹזַת קֶסֶם.

הסבר את המשמעות הסמלית של "צפור אחוזת קסם" בהקשר הכללי של השיר.

שירח נתן זך

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אני שומע משהו נופל / נתן זך

אֲנִי שׁוֹמֵעַ מִשְׁהוּ נוֹפֵל, אָמַר הַרוּחַ.

שׁוֹם דְּבָר, זֶה בֶּן הַרוּחַ, הַרְגִיעָה הָאֵם.

גַּם אִתָּה אֲשֶׁם נָגַם הוּא אֲשֶׁם, פֶּסֶק הַשׁוֹפֵט לְנֶאֱשָׁם.

אָדָם הוּא בֶּן אָדָם,

הַסְּבִיר הַרוֹפֵא לְבְנֵי הַמְּשֻׁפָּחָה הַנְּדֻחָמִים.

אֲבָל מִדּוּעַ, מִדּוּעַ, שְׂאֵל אֵת עֲצָמוֹ הַנֶּעֱרַר,

לֹא מֵאֲמִין לְמִרְאֵה עֵינָיו.

מִי שְׂאִינוֹ גָר בְּעֵמֶק גָּר בְּהָר,

קָבַע הַמּוֹרָה לִידֵיעַת הָאָרֶץ

לְלֹא קִשֵּׁי נֶכֶר.

אֲבָל בֶּן הַרוּחַ שְׂשֵׁמֵט אֵת הַתְּפִיחַ זְכָר

מֵה שְׁהַעֲלִימָה מִבְּנֵה הָאֵם.

שְׁלֵעוֹלָם, לְעוֹלָם, לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה לוֹ מְנַחֵם.

בשיר זה יש ניגוד אירוני בין דיבורי סרק ובין חשיפת האמת.

כיצד נוצר ניגוד זה בשיר. הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שימו לב לסגל הרועד / נתן זך

שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגוע
מאכל מעט אך עודו אוכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעין בעיר.
שימו לב, ממשו, געו היטב. כפלים
לשאוף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. והלילה
לא יאחר.

סיום השיר מאלץ אותנו לחזור ולקרוא את השיר ולהבין אותו באור חדש.
הסבר קביעה זו, ובסס את דבריך על דוגמאות מהשיר.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור שניה / נתן זך

ראיתי צפור רבת יפי.
הצפור האתה אותי.
צפור רבת יפי כזאת לא אראה עוד
עד יום מותי.

עבר אותי אז רטט של שמש.
אמרתי מלים של שלום.
מלים שאמרתי אמש
לא אמר עוד היום.

מה מייצג ה"מפגש" עם הציפור בשיר, ואיזו משמעות הדובר מייחס ל"מפגש" זה?
הסבר והדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נגד פרדה / נתן זך

החֵט שְׁלִי הוּא נֶגֶד פְּרֵדָה.

לָכֵן, כִּן אָמַר, לֹא יִסַּע עוֹד, אֵינִי

רוֹצֵה לְהַפְרֵד מִבְּתוֹ הַיְחִידָה. הוּא בְּהֶחֱלֵט

נֶגֶד פְּרֵדָה.

פַּעַם נִפְרָד מֵאֲשֶׁתוֹ וְאוֹתָהּ

שׁוֹב לֹא רָאָה (אוֹשׁוּיִן). נִפְרָד

מִשְׁלֵשׁ אֲחִיוֹתָיו וְאָף אוֹתָן

לֹא רָאָה (בוֹכְנֹא לָד). פַּעַם

נִפְרָד מֵאִמּוֹ (אָבִיו מֵת בְּשִׁיבָה

טוֹבָה) עֲכָשׁוּ הוּא

נֶגֶד פְּרֵדָה.

בְּבִרְלִין הוּא הָיָה

מוֹדְעוֹ וַיְדִידוֹ שֶׁל אָבִי. הֵם בָּלוּ בְּנְעִימִים

בְּבִרְלִין הָיָה. אוֹתָהּ תִּקְוָה

חֶלְפָה, אֲרוּרָה. מַעֲתָה

לְעוֹלָם לֹא יִסַּע. הוּא

בְּהֶחֱלֵט

(אָבִי מֵת בִּיְנִתִים)

נֶגֶד פְּרֵדָה.

הסבר מה מאפיין את ההתייחסות לשואה בשיר זה. בסס את דבריך על דוגמאות מהשיר כולו.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת פרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 19-21 (לכל שאלה – 15 נקודות)

סיפור קצר

שם לב: בשאלות 19-20 אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".

סיפורים מאת ש"י עגנון

19. תאר את הקשר ואת הנתק בין שתי דמויות של עגנון והסבר כיצד הם מאירים את משמעות הסיפור.

סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 (לא כולל סיפורי ש"י עגנון או סיפור מתורגם)

20. מרכיבים כגון חפצים, בגדים, בתים ותיאורי סביבה (נוף עירוני או טבע) יכולים לשמש בסיפור קצר אמצעים לאפיון דמויות וסמלים התורמים למשמעות הסיפור. בחר בשניים מהמרכיבים האלה, מסיפור עברי מן המחצית הרושנה של המאה ה-20 שלמדת או מסיפור מתורגם שלמדת, תאר את הופעתם בסיפור, והסבר את התפקיד של כל אחד מהם.

"דבר קטן וטוב" / ריימונד קרבר

21. תאר את ההתפתחות של מושג מוטיב המזון והאכילה לאורך הסיפור, והסבר את המשמעות של מוטיב זה. בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מהסיפור.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 22 – 23, (30 נקודות).

מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

22. תאר התפתחות של מערכת יחסים בין שתי דמויות מרכזיות במחזה המודרני שלמדת (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20). בתשובתך התייחס גם לשתי דרכי ביטוי דרמטיות (דיאלוגים, מונולוגים, אביזרים, לבוש, תפאורה וכו') שבאמצעותן מוצגת מערכת יחסים זו במחזה.

23. יצרים ורגשות עזים, כמו אהבה, שנאה, קנאה, נקמה ואנוכיות, עומדים במרכז העלילה של מחזות רבים.
איזה מהם (או אילו מהם) עומד במרכז המחזה המודרני שלמדת (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20)? הסבר והדגם את דבריך על פי שתי סצנות (תמונות) מהמחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 24 - 27 (30 נקודות)

סיפור פשוט / ש"י עגנון – שאלות 24-25

24. לפניך קטע מ"סיפור פשוט".

קרא אותו וענה על שני הסעיפים א – ב שאחריו.

עולמו של הירשל כמנהגו נוהג. עומד הוא לפני המאזניים ושוקל כל מיני סחורות וצורר אותן ונותן ללקוחות. הסחורה סחורה טובה והמאזניים מעוינות. הלקוחות והקיסר יכולים להיות מרוצים ממנו. כמה שבחים שיבחה צירל את מינה, כנגדה ראוי לקלס את הירשל. כל פנייה ופנייה שלו מביאה ריווח.

בין קונה לקונה עומד הירשל לפני המאזניים ומסתכל כנגדו ותוהה בלבו, מפני מה מקבל אני כל דבר ודבר בשתיקה. כלום אין בהם כדי לשנות כלום.

אמת, הרבה דברים נעשו בעולם משעה שנגלתה צירל לבנה במרתף והרבה שינויים עתידים לבוא על ידיהם. תוהה הירשל בלבו ושואל, מפני מה אין לי טינא על מינה שעומדת כחומת ברזל ביני ובין בלומה. אינו מספיק להשיב עד שמסיח דעתו ממנה וחוזר והוגה בבלומה. מתוך הרגשה עמומה הרגיש שלא מינה חייבת בדבר, אלא בלומה, שאילו הראתה לו פנים שוחקות לא היה מקום למינה.

אבל דעתו של הירשל מתחלפת בכל יום. אתמול היה משתומם שאין לו טינא על מינה והיום יש לו טינא על בלומה ואינו משתומם. אומר הירשל בלבו, כל מה שבא עלי לא בא אלא על ידי זו שהניחתני והלכה לה ואין לי מי שיעמוד לי בפני אבא בפני אמא בפני כל אותם שנכרכו בעקבי.

א. כיצד מאפיין הקטע שקראת את דמותו של הירשל? הסבר את דבריך.
(10 נקודות)

ב. תאר את ההתפתחות שחלה בדמותו של הירשל בהמשך הרומאן.
הבא שתי דוגמאות לדבריך, והסבר אותן. (20 נקודות)

25. קריאת סיפור פשוט, כמו קריאתם של רומאנים גדולים אחרים, מעוררת בקורא הן ביקורת חברתית חריפה והן אמפתיה (חמלה, אהדה) כלפי גיבורים, אף כי גם הגיבורים עצמם אינם טהורים מפגמים ועיוותים, ולמעשה הם "אחראים" הישירים לגורלם.
(מעובד על פי דן מירון, מתוך: הרופא המדומה)

הסבר כיצד באים דברים אלה לידי ביטוי ברומאן.
והדגם את דבריך על פי שתיים מהדמויות שבו.

רומאן עהרי, רומאן מתורגם, נובלה עברית ונובלה מתורגמת*

שים לב: אין לענות על שאלות 26 – 27 על פי "סיפור פשוט".

* אם בחרת להתבסס על נובלה, תוכל לבחור אך נרק מבין הנובלות האלה:
נמלים, מאחורי הגדר, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי,
שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, ח'רבת חי'זעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה,
המינה ליזה, רדיקלים חופשיים, העיירה ה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק (פיתול
כפול), הזקן והים, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו, ברטלבי,
גימילה.

26. תאר את הסיום של רומאן או של נובלה שלמדת.
האם הסיום זה פותר את הקונפליקטים שנחשפו ביצירה או משאיר אותם בלתי פתורים?
נמק את דבריך, ובסס אותם על דוגמאות מהיצירה.

27. ריבוי הדמויות ברומאן ונובלה מאפשר להתבונן במציאות המתוארת ביצירה מנקודות
מבט שונות.
הצג בתשובתך שתי נקודות מבט שונות על אותה מציאות, והסבר מה תורם השוני ביניהן
להבנת המשמעות של היצירה. בסס את דבריך על דוגמאות מהיצירה.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על השאלה 28 (10 נקודות).

28. קרא את הסיפור שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לב זהב האבוד / ראובן מירן

גמלאי אחד, שהיה פעם סוכן נוסע ולא אהב לדבר על אותם ימים, נהג לשוטט מדי בוקר על חוף הים ולחפש מתכות עם גלאי מתכות אלקטרוני שקיבל במתנה מחבריו לעבודה ביום שפרש לגמלאות. הוא היה יורד בכל בוקר אל החוף, עוצם את העיניים ופוסע על החוף הרך, כעשרה עד עשרים מטרים מהגלים. שם לא חשש להיתקל באף אחד. החוף היה נטוש בשעה מוקדמת כל כך, ובעיניו העצומות שמע רק את הים ולא שום דבר אחר.

גלאי המתכות המשוכלל היה רגיש רק למתכות, ומדי פעם היה האיש שומע צפצופים חזקים ואז כורע ברך וחופר בכפות ידיו בחול עד שהיה מגיע לפיסת מתכת.

כך, במשך שנים שעברו מהר מדי, אבל את זה הוא גילה רק אחרי שעברו, אסף לעצמו הקשיש הזה ערמה גדולה של דברים קטנים: מסמרים חלודים, פקקים של בקבוקי בירה, מטבעות אכולים, וגם חלקי תכשיטים מכסף או מזהב שניתקו מגופים שאבדו במשך הזמן.

בוקר אחד, כמעט בסוף הקיץ, ערפילים טשטשו את הקו המפריד בין החול לגלים, וצפצופים חזקים במיוחד החרישו את אוזניו. הוא כרע על ברכיו וחפר גומחה עמוקה בחול. כשהגיע אל השכבה הלחה אחזו אצבעותיו בגוש מתכת בגודל אגרוף אדם.

הוא הסיר את גרגירי החול הדביקים וראה שבידיו לב זהב. השעה כבר לא הייתה כל כך מוקדמת, ואור השמש נפל על לב הזהב ודקר את עיניו של הקשיש. הוא הביט סביב, אבל חוץ ממישהו שרץ על קו החוף הוא לא ראה איש. הוא תחב את הלב לתוך כיס מכנסיו, כיבה את הגלאי המתכות והסתלק משם.

בדרך הביתה נחליט הגמלאי הזה להפסיק לחפש מתכות על שפת הים. הוא חזר אל החוף, השליך את גלאי המתכות למים והתחיל לנדוד ברחבי הארץ, לחפש אחר בעליו של הלב שאבד בחולות.

משמעות הסיפור "לב הזהב האבוד" נבנית באמצעות מטיוב החיפוש.

הסבר והדגם קביעה זו על פי הסיפור כולו.

ב ה צ ל ח ה !